

ПЕРЕДМОВА

Історія має дві ролі. Її перша роль — бути слідом. Деякі сліди дуже красиві, ними хочеться пишатися, милуватися, поставити їх десь на видне місце, щоб усі завжди знали й пам'ятали про ці шедеври людської долі. Інші сліди жахливі, огидні, неприємні, за них соромно, їх хочеться приховати й забути. А ще історичні сліди — ті, що й красиві й некрасиві, — є чимось подібними до давніх рослин на камені: одні — видно добре, інші — складно розібрати, а те, чого не видно, доводиться домальовувати в уяві.

Друга роль історії — бути дзеркалом. Це дзеркало показує, де людина хвора й де її треба лікувати. Не знаючи своїх вразливих і сильних сторін, не знаючи своїх недугів і не лікуючи їх, людина може тяжко занедужати, утратити комфорт життя, зрештою втратити саме життя. У вседержавних чи всесвітніх масштабах те саме: якщо кожна людина не пізнає вад людської суті на прикладі історії та не зробить висновків для їх подолання — цілі нації занепадуть, а людство загрузне в постійному колі страждань.

Ніщо не робить людину людянішою, ніж історія. Ніхто не підтримає цей світ, окрім вас. Але для достойної справи потрібна гідна підготовка. Цей зошит допоможе вам поглянути на історію людства з різних сторін, а ще — він допоможе вам навчитися думати різними способами, бо хтозна, яку професію ви опануєте в майбутньому. Оскільки цей зошит універсальний і враховує зміст одразу трьох підручників, теми в зошиті об'єднано в «Блоки». У кожному блоці є теми з кількох підручників, але ці теми йдуть за порядком й синхронізовані, тож ви не заплутаєтеся. Зазвичай один блок — це один урок, але деякі блоки розраховано на декілька уроків поспіль (згідно з календарно-тематичним планом). Виконувати абсолютно всі завдання в цьому зошиті не обов'язково. Прислухайтеся до ваших учителів — вони самі зможуть вибрати вправи до кожної теми.

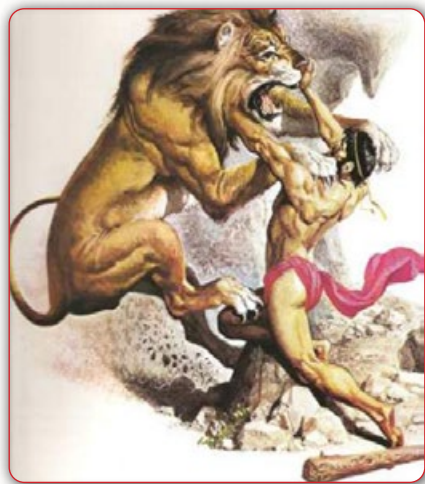
І не забувайте: історія то не збірка оповідок, а система, і її варто усвідомити. Кожен із нас є частиною цієї системи. Кожен із нас може цю систему продовжити. Кожен із нас може цю систему змінити.

Блок № 1**Вступ до історії. Історія — наука про розвиток людства. Унікальність і неповторність кожної людини**

Щупак І. — § 1, 2; Власов В. — § 1, 2; Гісем О. — § 1.

ЗАВДАННЯ № 1

Підпишіть, які з наведених зображень є історичного характеру, а які — міфічного. Обговоріть свій вибір на уроці.

ЗАВДАННЯ № 2

За допомогою банку слів складіть визначення до слова «історія».

Історія — це ...

Банк слів: яка, минуле, наука, людства, заняття, вивчає, людей, дії, діяльності, та наслідки, їхньої.

ЗАВДАННЯ № 3

Спираючись на матеріал підручника, визначте, що з поданого переліку стосується «історії-науки», що стосується «історії-шкільного предмету», а що є спільним і для історії-науки, і для історії-предмету.

Історія — наука

Історія — шкільний предмет

Спільне

Перелік даних для сортування: артефакти; підручник; монографія; розкопки; дослідження зібраних даних; узагальнений готовий матеріал; атлас; інтерактивні вправи; людство; робота з джерелами; домашнє завдання; фрагментарні свідчення; минуле; зошит для робіт.

ЗАВДАННЯ № 4

Виберіть пункти, які є найбільш доречні для відповіді на запитання «Навіщо вивчати історію?».

- щоб не засмучувати батьків;
- зрозуміти, ким є людина;
- не отримати двійки;
- дізнатися багато цікавого;
- використати досвід попередніх поколінь;
- так вимагає урядова програма;
- не повторити в сьогоденні помилок минулого;
- відчути себе частиною світу;
- порадувати вчителя;

розвивати різні стилі мислення;
убити трохи часу;
стати істориками;
уміти прогнозувати майбутнє;
стати освіченими й цікавими людьми.

ЗАВДАННЯ № 5

На основі прочитаного матеріалу підручника (*що є подія, привід, причина, наслідок*) та прочитаного уривку з умовною історичною ситуацією пройдіть інтерактивну вправу-гру за посиланням.

Умовна історична ситуація, яка могла б статися:

«Імператор володіє багатьма землями й народами, але у його велетенській країні немає виходу до моря, якого він вельми бажає, адже це дало б йому змогу будувати кораблі, досліджувати нові далекі землі та вести прибуткову морську торгівлю. Утім, велика ділянка морського узбережжя з вигідним розташуванням є в Короля, який є найближчим сусідом Імператора. Ба більше, Король та Імператор є родичами, вони двоюрідні брати. Але Король не хоче поступатися незалежністю своєї держави й остерігається небезпеки, яку несе Імператор своїми бажаннями. Тому Король укладає військовий оборонний союз із Князем — володарем сусідньої до Короля держави. Дізнавшись про союз, Імператор боїться, що проти нього назріває міжнародна змова, і збирає війська на кордоні. Через рік Король помер, не залишивши по собі принца-спадкоємця. Імператор, як найближчий родич покійного Короля, вирішив скористатися відсутністю спадкоємця і заявив претензії на трон, увійшовши в країну з військами. Але піддані, народ покійного Короля, не хочуть бути з Імператором, і коли той увійшов у державу з військами, то дістав жорстку відсіч, розв'язавши війну. Після того як Імператор програв у боротьбі з народом покійного Короля, підписали мирну угоду, умови якої спричинили розпад імперії в майбутньому».

Посилання на вправу за QR-кодом:

ЗАВДАННЯ № 6

Після прочитання матеріалу підручника (Гісем О., Мартинюк О.) пройдіть інтерактивну вправу, розподіливши явища на ознаки біологічної істоти та ознаки соціальної істоти.

Посилання на вправу за QR-кодом:

ЗАВДАННЯ № 7

Дайте розгорнуту відповідь на запитання:

На вашу думку, чому бути соціальною людиною — це дуже важливо?

ЗАВДАННЯ № 8

Самостійно наведіть по п'ять прикладів негативної та позитивної самоідентифікації.

Позитивна самоідентифікація	Негативна самоідентифікація
Я універсал: багато чого вмію і ще більше можу навчитися	Я бездарна людина: за що не візьмусь, усе не виходить

Блок № 2

Джерела історичної інформації. Людина і природа

Щупак І. — § 3; Власов В. — § 3; Гісем О. — § 2.

ЗАВДАННЯ № 1

Ознайомившись у підручнику з різновидами історичних джерел, розсортуйте поданий нижче перелік історичних пам'яток до того чи іншого виду джерела.

Увага! Деякі пам'ятки можуть належати до кількох видів джерел одночасно, тому зазначайте їх до всіх видів джерел, до яких вони можуть належати.

Речові джерела:

Писемні джерела:

Усні джерела:

Етнографічні джерела:

Кіно-, фото-, аудіоджерела:

Перелік пам'яток: глечик, меч із написом на лезі, монета, фотознімок родини, кам'яна сокира, сукня, скриня, намисто, обряд сватання, відеозапис прибуття поїзда, анекдот, запис на диктофон згадок про учнівське життя, ієрогліфи на колонах храму, народна казка.

Зміст

Блок № 1.	Вступ до історії. Історія — наука про розвиток людства. Унікальність і неповторність кожної людини	4
Блок № 2.	Джерела історичної інформації. Людина і природа	9
Блок № 3.	Науки-помічниці історії. Спеціальні історичні дисципліни. Людина і суспільство	14
Блок № 4.	Археологія та археологічні скарби. Минуле людини і суспільства. Що таке історія	20
Блок № 5.	Фольклор, писемні пам'ятки й візуальні джерела. Культура як цінність	24
Блок № 6.	Час в уявленні людини. Лічба часу в народів світу. Людина як особистість і особа	29
Блок № 7.	Розвиток систем літочислення. Історія України та світу на лінії часу. Особистий і громадський простір	34
Блок № 8.	Способи упорядкування історичного часу. Соціалізація. Людські спільноти в минулому й сучасності	39
Блок № 9.	Як пов'язані історія та простір. Історичний простір на картах упродовж історії. Інформація, її властивості та форми. Текст і медіатекст	46
Блок № 10.	Українські землі на картах упродовж історії. Правила роботи з контурною картою. Історичні джерела та їхні різновиди ...	56
Блок № 11.	Як народжувалась історична наука. Становлення історичної науки. Робота з інформацією та історичними джерелами	64
Блок № 12.	Видатні українські історики. Науковий період розвитку історичних досліджень. Хто започаткував наукові дослідження історії України	73
Блок № 13.	Музеї та архіви. Місця, де зберігають історичні пам'ятки	76
Блок № 14.	Міфи в історії. Усна історія. Історична пам'ять	80
Блок № 15.	Історія України в пам'ятках і пам'ятниках. Історичні пам'ятки рідного краю	86
Блок № 16.	Поява й розселення людини на Землі. Перші люди на українських теренах. Історія як наука й навчальний предмет	88
Блок № 17.	Історія людства та України від давнини до сучасності (від Античності до Новітнього часу). Історичні факти, події, явища і процеси	97
Блок № 18.	Людина і довкілля протягом історії. Історичне мислення та причиново-наслідкові зв'язки	102
Блок № 19.	Людина в суспільстві. Як люди взаємодіяли у спільнотах протягом історії. Історія людини й родини — частина історії України. Календарний та історичний час	105
Блок № 20.	Які правила взаємодії існують у суспільстві. Права й обов'язки людини впродовж історії. Географічний та історичний простір	110
Блок № 21.	Народи, які живуть на теренах України. Українська держава на історичних картах за різних часів свого існування. Історико-географічні регіони України	114
Блок № 22.	Міфологія та релігія. Наукове бачення світу. Наукові знання і художня література людства. Світогляд, наукові знання та художня література впродовж історії. Права людини і громадянина	119
Блок № 23.	Протидія порушенню і замовчуванню порушення прав людини і громадянина. Демократія: принципи й механізми	125